

HET VOORKOMEN VAN *VIPERA XANTHINA* (GRAY, 1849) OP OOST EGEÏSCHE EILANDEN EN IN THRACIË.

Door: Jaap van Wingerde, Postbus 66, 3500 AB
Utrecht.

Inhoud: Inleiding - Samos - Kastellorizo - Verspreiding op oost Egeïsche eilanden - Verspreiding in Thracië - Giftigheid - Literatuur.

INLEIDING

Naar aanleiding van een waarneming van *Vipera xanthina* op Samos en een mogelijk voorkomen op Kastellorizo, behandel ik in dit artikel de verspreiding van *Vipera xanthina* op oost Egeïsche eilanden en in Thracië. Voor het geval u er zelf eens op uit zou gaan om dit dier in de natuur waar te nemen, maak ik verder nog een paar opmerkingen over de giftigheid.

De naamgeving van adders uit het Midden-Oosten is sterk in beweging. Om oudere literatuur te begrijpen zijn de synoniemenlijsten van Baran (1976) en Joger (1984) daarom onontbeerlijk.

Het turkse alfabet kent i's zonder puntje er op en enige leestekens, die niet op nederlandse schrijfmachines voorkomen. Sommige turkse namen zijn hierdoor niet geschreven zoals het hoort. Iets dergelijks geldt voor de griekse namen. Dit komt door de overzetting van het griekse in het latijnse schrift.

SAMOS

Mary Boorsma zag tijdens haar vakantie op het

Fig. 1. *Vipera xanthina*. Manolâtes, Samos, Greece.
(21?)-V-1984. Foto: Mary Boorsma.

griekse eiland Samos langs de weg bij Manolátes een dode slang liggen. Ze was zo vriendelijk enige foto's van het dier te maken. Eén van deze foto's is hierbij afgedrukt. Gezien de tekening, het ontbreken van een hoorn op de stompe snuit en de literatuur over de verspreiding van slangen in Turkije en Griekenland zal deze slang een *Vipera xanthina* zijn, hetgeen door M.S. Hoogmoed, conservator van de Afdeling Reptilia en Amphibia van het Rijksmuseum voor Natuurlijke Historie in Leiden, bevestigd is. Er is mij geen literatuur over andere waarnemingen van deze adder op Samos bekend.

KASTELLORIZO

In mei 1983 nam ik op het kleine griekse eiland Kastellorizo een plompe slang waar. Het dier was zwart met vuil wit en verdween snel en luid blazend. Het terrein was rotsig en de vegetatie werd door geiten klein gehouden. Naar mijn herinnering was het dier plomper dan de slang op de foto en had het niet de zelfde regelmatige tekening. Desondanks was het mijns inziens een *Vipera xanthina*.

VERSPREIDING OP EGEÏSCHE EILANDEN

Boettger (1880) vermeldt een waarneming van gifslangen op het griekse eiland Chalki. Volgens hem kan dat alleen *Vipera xanthina* geweest zijn.

Bodenheimer (1944) noemt "Egean Islands" bij het verspreidingsgebied van *Vipera xanthina*. Hij doelde vermoedelijk op het voorkomen van *Vipera lebetina* (Linnaeus, 1758) op enige eilanden van de Cycladen (Pieper, 1970).

De eerste zekere melding van *Vipera xanthina* op Egeïsche eilanden kwam van Clark (1968). Hij meldt het voorkomen van deze slang op de eilanden Leros en Patmos.

Ondrias (1969) beschrijft een dier van Volissos, een dorp in het noordwesten van het griekse eiland Chios.

Pieper (1970) meldt een vangst van *Vipera xanthina* op het griekse eiland Patmos.

Clark (1972) ving *Vipera xanthina* op het griekse eiland Symi.

Schneider (1983) meldt een exemplaar uit een olijvenbos nabij het dorp Kantouni op het griekse eiland Kalymnos.

Clark (1968), Steward (1971) en Joger (1984) verwijzen naar een artikel van R.J. Clark (1968): The addition of *Vipera xanthina* to the Greek herpetofauna. Senck. biol., Vol. 49. Dit artikel is echter niet in Senckenbergiana biologica gepubliceerd. Het komt ook niet voor in de Zoological Records. Daar Clark echter uit eigen ongepubliceerd werk citeert mag worden aangenomen dat zijn melding van *Vipera xanthina* op Leros en Patmos betrouwbaar is.

Gezien bovenstaande kan geconcludeerd worden dat *Vipera xanthina* voorkomt op de eilanden Chios, Kalymnos, Leros, Patmos, Samos en Symi. Het voorkomen op Chalki en Kastellorizo dient nader onderzocht te worden.

VERSPREIDING IN THRACIË

Thracië was een koninkrijk, dat in het huidige eu-ropees Turkije, noordoost Griekenland en zuidoost Bulgarije lag.

Werner (1914) meldt een exemplaar uit Spartakule bij Konstantinopel (= Istanbul).

Schwarz (1936) stelt dat de slang in een klein gebied ten noordwesten van Konstantinopel in het Istrandza-gebergte (= Yildiz of Istranca-daglari)

voorkomt. Verder noemt Schwarz ook de vindplaats europees Turkije: Spartakule bij Konstantinopel.

Bodenheimer (1944) noemt uit Spartakule een exemplaar in het Zoologisch Museum in München en het dier van Werner.

Ik kan Spartakule niet terugvinden op kaarten van europees Turkije. Het is onduidelijk of de vindplaats Spartakule dezelfde is als de vindplaats Istrandza-gebergte. Bodenheimer (1944) geeft *Vipera xanthina* aan in het zuidoosten van het Thracisch-schiereiland, vlakbij Istanbul. Volgens de verspreidingskaart van Steward (1971) komt *Vipera xanthina* in Europa voor in een klein gebied nabij Istanbul.

Baran (1976) en Basoglu & Baran (1980) noemen bij de verspreiding europees Turkije niet.

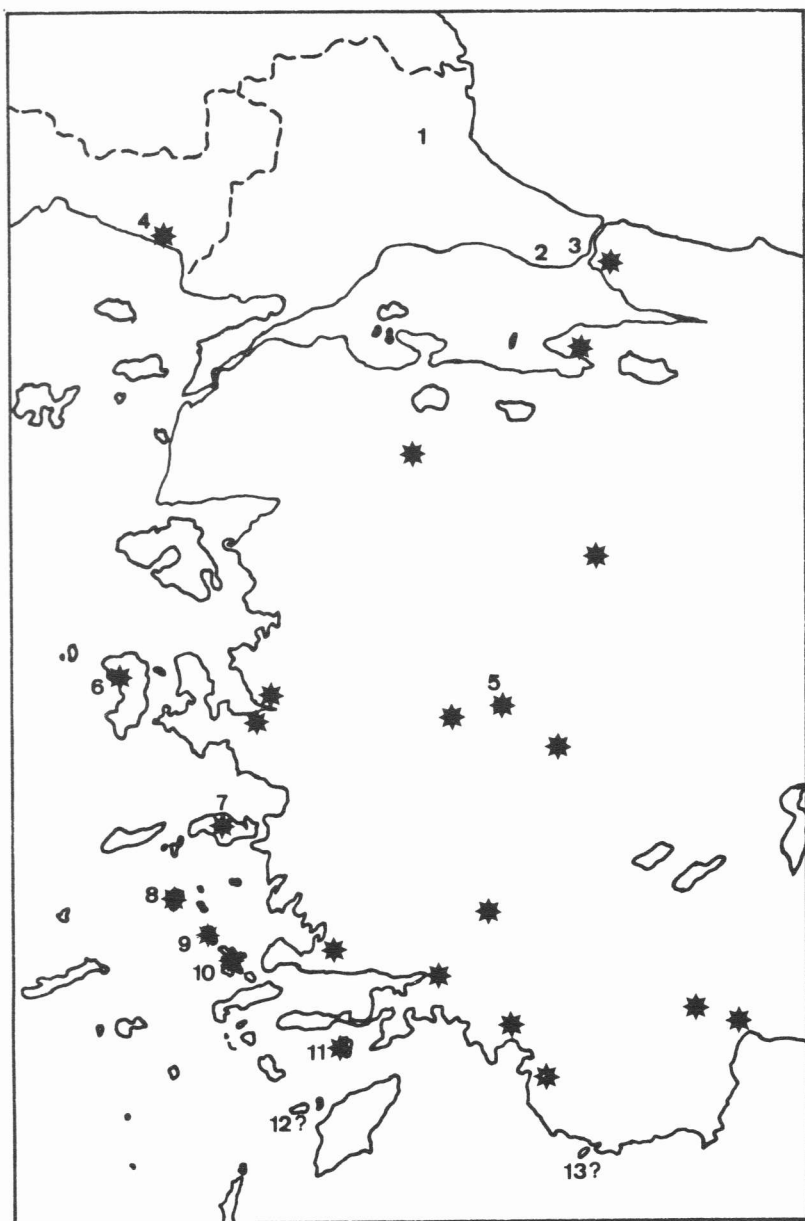
Gärdenfors (1980) nam *Vipera xanthina* waar in een olijfbos ten oosten van Makri in noordoost Griekenland.

Joger (1984) noemt europees Turkije bij het verspreidingsgebied. Op de kaart staan echter geen vindplaatsen in europees Turkije ingetekend.

Kaart 1.

Verspreiding van *Vipera xanthina* in Griekenland en west Turkije. De vindplaatsen op het turkse vasteland zijn overgenomen van Joger (1984).

1. Yildiz-daglari	7. Samos: Manolâtes
2. vindplaats volgens Bodenheimer (1944)	8. Patmos: Skala
3. vindplaats volgens Steward (1971)	9. Leros
4. Makri	10. Kalymnos: Kantouni
5. Kula (vilayet Manisa)	11. Symi
6. Chios: Volissos	12. Chalki
	13. Kastellorizo

Uit bovenstaande blijkt dat de verspreiding van *Vipera xanthina* in Thracië onvoldoende bekend is. Er is slechts één waarneming van het griekse vasteland bekend. De meldingen van de slang uit europaes Turkije zijn erg oud. Het Yildiz-daglari loopt door tot in zuidoost Bulgarije. Als de adder inderdaad in dit gebergte leeft, lijkt een waarneming van het dier in Bulgarije niet uitgesloten.

GIFTIGHEID

Bodenheimer (1944) meldt een exemplaar uit Turkije (Kula, vilayet Manisa) dat een koe doodde.

Volgens Claessen (1977) hebben naar schatting 5% van de beten van *Vipera xanthina* na toediening van een serum en opname in een ziekenhuis een dodelijke afloop. Zonder behandeling zou naar schatting 93% van de beten dodelijk aflopen.

Arnold et al. (1978a, 1978b) stellen dan ook terecht, dat zijn beet fataal kan zijn voor mens en dier.

Het is gezien het bovenstaande duidelijk, dat je in gebieden waar deze slang voorkomt, erg voorzichtig moet zijn en dus bij lopen en klimmen goed op moet letten waar je armen en benen plaatst.

LITERATUUR

Arnold, E.N., J.A. Burton & D.W. Oviden, 1978a.

A field guide to the reptiles and amphibians of Britain and Europe. Collins, London.

ISBN 0 00 219318 3.

---, --- & ---, 1978b. Elseviers reptielen- en amfibieëngids. Elsevier, Amsterdam. ISBN 90 10 01935.7.

Baran, I., 1976. Türkiye yılanlarının taksonomik revizyonu ve coğrafi dağılışlari. TBTA

Yayinlari 309, TBAG 9. TB TAK, Ankara.

Başoğlu, M. & I. Baran, 1980. Türkiye sürüngenleri II: Yılanlar.- The reptiles of Turkey II: The snakes. Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Kitaplar Serisi 81. Ege Üniversitesi Matbaası, Bornova - İzmir.

Bodenheimer, F.S., 1944. Introduction to the knowledge of the amphibia and reptilia of Turkey - Türkiye'nin Amfibi ve Sürüngenleri Bilgisine Giriş. İstanbul Üniversitesi fen fakultesi mecmuasi - Revue de la faculté des sciences de l'université d'Istanbul, İstanbul. Series B, Vol. 9 (1): 1-94, pl. 1-10.

Boettger, O., 1888. Verzeichniss der von Hr. E. von Oertzen aus Griechenland und aus Kleinasien mitgebrachten Batrachier und Reptilien. Sitzungsber. d. kön. preuss. Akad. d. Wissensch. zu Berlin, Berlin. 1888 (1): 139-186.

Claessen, H., 1977. Slangebieten in Europa. Terra, Wommelgem. Vol. 13 (4): 41-44.

Clark, R.J., 1968. A collection of snakes from Greece. Brit. J. Herpetol., Vol. 4 (3): 45-48.

---, 1972. New locality records for Greek reptiles. Brit. J. Herpetol., Vol. 4 (11): 311-312.

Gärdenfors, U., 1980. Ein Nachweis von *Vipera xanthina* in Griechenland (*Reptilia: Serpentes: Viperidae*). Salamandra, Frankfurt am Main, Vol. 16 (4): 270. ISSN 0036-3375.

Joger, U., 1984. The venomous snakes of the Near and Middle East. Beihefte zum Tübinger Atlas des vorderen Orients. Ludwig Reichert, Wiesbaden. ISBN 3-88226-199-4.

Ondrias, J.C., 1969. The occurrence of *Vipera xanthina* in the island of Chios, Greece. Biolo-

gia Gallo-Hellenica, Toulouse. Vol. 2: 185-187.

Pieper, H., 1970. Neue Beiträge zur Kenntnis der Herpetofauna der südägäischen Inseln. Senck. biol., Frankfurt am Main. Vol. 51 (1/2): 55-65.

Schneider, B., 1983. Zur Herpetofauna der Inseln Kalymnos und Telentos (Dodekanes, Ägäis). Salamandra, Bonn. Vol. 19 (1/2): 61-70. ISSN 0036-3375.

Schwarz, E., 1936. Untersuchungen über Systematik und Verbreitung der europäischen und mediterranen Ottern. Behringwerk Mitt., Marburg-Lahn. Vol. 7: 159-355, 361-362, Karte.

Steward, J.W., 1971. The snakes of Europe. David & Charles, Newton Abbot. ISBN 0 7153 5199 0.

Werner, F., 1914. Zur Herpetologie der Türkei. Zool. Anzeiger, Vol. 43: 497-499.